

Προτεινόμενα Θέματα

Νεοελληνική Γλώσσα – Έκθεση & Λογοτεχνία,

Μάιος 2022

ΚΕΙΜΕΝΟ Ι

Τι διδάσκει η Ιστορία;

Για πολλούς νέους στην Ελλάδα η εκμάθηση της Ιστορίας είναι ακόμα και σήμερα, κόπος, «αγγαρεία», γιατί τους επιβάλλεται να αποστηθίσουν – χωρίς να αφομοιώνουν – τη διδακτέα ύλη, με τελικό στόχο την καλή βαθμολογική επίδοση σε κάποιο διαγώνισμα, πρωτίστως στις εισαγωγικές εξετάσεις της γ' λυκείου για το Πανεπιστήμιο. [...]

Και, όμως, πέραν του τυπικού διδακτικού σκοπού, η ιστοριογνωσία καταπολεμά στερεότυπα, ακόμα και για αλλοεθνείς ή αλλόθρησκους ιδίως, μάλιστα, στην παρούσα εποχή έξαρσης του εξτρεμισμού και φανατισμού από ημιμάθεια και τυφλό μίσος, που εδώ και αιώνες εγκλωβίζουν την ανθρωπότητα στον ίδιο φαύλο κύκλο, με τα γνωστά οδυνηρά αποτελέσματα: πόλεμος, θάνατος, καταστροφή, ξεριζωμός πληθυσμών για έλεγχο πλουτοπαραγωγικών πηγών – από μέταλλα ως πετρέλαια – και για δημιουργία ζωνών επιρροής.

Καταδεικνύεται, λοιπόν, πόσο απαραίτητη αποβαίνει η Ιστορία για να ενώσει λαούς και κοινωνίες ανεξαρτήτως – φυλής, προτιμήσεων, πολιτικής τοποθέτησης, θρησκευματος, χώρας προέλευσης – συνεπώς εμφανών ή μη χαρακτηριστικών. Έτσι, στους γνώστες Ιστορίας διεγείρονται διαχρονικά ερωτήματα, ενόσω και οι ίδιοι εκτίθενται σε κοινότοπες προκλήσεις όπως ανισότητα, φτώχεια, ανεργία, φανατισμός, μετακίνηση – ακούσια ή μη – πληθυσμών, ανθρώπινα δικαιώματα, τρομοκρατία και αναγνώριση πραγματικών αιτιών και αφορμών πολεμικών συρράξεων, κυρίως εμφυλίων. [...]

Η Ιστορία, επιπλέον, προσδίδει στους γνώστες της ηρωικά πρότυπα από διαφορετικές εποχές· προσαπαιτούμενο, ασφαλώς, συνιστά να διδάσκεται στην – προκλητικά ενδιαφέρουσα για τη νέα γενιά – πολυδιάστατη και διαπολιτισμική διάστασή της, οπότε και δε διστάζει να φωτίσει τις αντινομίες¹ και την κοινωνική ποικιλοότητα του παρελθόντος, δε φοβάται – ούτε και εξιδανικεύει – την πολυχρωμία, δεν αρνείται την ύπαρξη άλλων εθνοπολιτιστικών ταυτοτήτων που δεν επιτρέπεται να εκλαμβάνονται ως «απειλή»

Εξάλλου, η ιστοριογνωσία – συνδυαζόμενη πλέον με την τέχνη και τη σύγχρονη τεχνολογία, δεδομένα πάντα αλληλένδετα – δύναται να αφυπνίσει συνειδήσεις, να συνδράμει στη δόμηση άρτιων προσωπικοτήτων πολιτών, γνησίως ευσυνειδητών για την προαγωγή της κοινωφελείας. Για αυτό, μακάρι να διάβαζαν την Ιστορία στην αυθεντική εκδοχή της και οι ισχυροί, να μη φοβούνται ή – το χειρότερο – να την παραχωρήσουν σε πολιτικές δηλώσεις, λόγους ή ειδήσεις. Αυτή, μάλιστα, θα ήταν αξιόλογη υπηρεσία για το μέλλον του συλλογικού βίου!

Διασκευασμένο Κείμενο της Σοφίας Τζανή με τίτλο: «Γιατί δε μαθαίνουμε Ιστορία;»,

Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 24/7/2017

αντιφάσεις, αντιθέσεις

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙ

Ποια στοιχεία της παράδοσης συνθέτουν την ταυτότητά μας;

Και πρώτο από όλα, τι θα πει παράδοση; Είναι τα παιδιά, είναι οι πρόγονοι, είναι συνήθεια για υποχρέωση; Είναι κάτι που μας παρέχει ασφάλεια και ταυτότητα ή εμπόδια, αναστολές και αποθάρρυνση για την εκτόξευσή μας προς τα άστρα;

Να μην ξεχνάμε πως τη δεκαετία του 1950 η χώρα μας ήταν κατεστραμμένη από τον πόλεμο και τη γερμανική κατοχή· έτσι, το ελληνικό κράτος εκείνου του καιρού χτυπούσε κάθε τόσο ένα τεράστιο «γκονγκ» από το ραδιόφωνο για να μας θυμίζει με βροντερή φωνή πως είμαστε τριών χιλιάδων χρόνων «γέροι», λες και ήταν φάρμακο ή συνταγή για ανοικοδόμηση. Γεννήθηκε, λοιπόν, η ανάγκη για ό,τι μικρό,

αληθινό και ταπεινό: υγιής αντίδραση των φωτισμένων στο φαναρισμό¹ και στον επίσημο προγονόπληκτο σκοταδισμό. Το γραφικό² υπήρξε απαραίτητο· με μόνη διαφορά πως δεν πρόφτασε να γίνει ουσία και να ξεπεραστεί από πνευματικές διεργασίες. Άρχισε ο τουρισμός, η καλοπέραση, το εμπόριο. Υποχρεωθήκαμε να φορέσουμε τις εθνικές στολές και να χορεύουμε «καλαματιανό» για άγγλους, γάλλους και γερμανούς. Να φωτογραφηθούμε με σπασμένες κολώνες και να μιλήσουμε αρχαία σε αγγλική μετάφραση. Έτσι ζούμε σήμερα την τόσο συγκεχυμένη σχέση μας με την παράδοση. Όλα τα θεωρούμε απαραίτητα, για να μπορέσουμε στο μέλλον να συμπληρώσουμε πιστοποιητικά καταγωγής. Και ακούγεται παντού το κάπως φαρισαϊκό³ αίτημά μας: να μη χάσουμε την εθνική μας ταυτότητα. Αλλά κανείς δεν επιχειρεί να διευκρινίσει ποια, ακριβώς, στοιχεία συνθέτουν την ταυτότητά μας, για να φροντίσουμε να τα μαζέψουμε και να τα προφυλάξουμε επιμελώς. Και τέλος, μας είναι πράγματι απαραίτητη η παράδοση με όλα τα στοιχεία του παρελθόντος; Αρχίζω να αμφιβάλω...

Εκείνο, πάντως, που νιώθω μέσα μου είναι μια φυσική απέχθεια σε ό,τι χρειάζεται παράσταση, σε ό,τι είναι γραφικό-φολκlorικό. Δε με ενδιαφέρουν οι συνήθειες του πατέρα μου και των λοιπών συγγενών, παρά μόνο στο βαθμό που συντηρούνται μέσα μου και με εξυπηρετούν για το σήμερα. Και αν αυτό που περιέχω είναι μια ένδειξη ελληνικής παράδοσης, τότε καλώς να υπάρχει. Γιατί δε μου αρέσει να παριστάνω τον «πολύ έλληνα»· θέλω να είμαι όσο είμαι. Καιρός είναι η έννοια «έλληνας» να δώσει τη θέση της στην έννοια «άνθρωπος» και τότε, νομίζω, θα συνδεθούμε με μια πιο βαθιά παράδοση που, κατά σύμπτωση, είναι και αυτή γνησίως ελληνική. [...]

Είμαστε, λοιπόν, σε θέση να βρούμε την αληθινή ροή μας μέσα στους καιρούς που έρχονται, για να δεχθούμε κάποτε την οδυνηρή⁴ πραγματικότητα ως μόνη αλήθεια; Οφείλουμε να ανιχνεύσουμε τα ηθικά στοιχεία μέσα από την παράδοση για να συλλέξουμε και να απορρίψουμε ό,τι γραφικό τη βαραίνει.

*Μάνος Χατζηδάκης, “Ο καθρέφτης και το μαχαίρι”,
Εκδόσεις Ίκαρος 1988*

¹ έπαρση, (μτφ.) πομπώδης λόγος

² (μτφ.) που χαρακτηρίζεται από ιδιότυπη συμπεριφορά ή εμφάνιση

³ υποκριτικό, δόλιο

⁴ που προκαλεί ψυχικό πόνο, θλίψη

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙΙ: Γαμήλια πτήση

Προ πολλών ετών στάθηκα μάρτυρας μιας τυχαίας «λαθρανασκαφής». Το περιστατικό έγινε στη Σπάρτη, στις παρυφές της πόλης. Η αξίνα του εργάτη, που άνοιγε τα θεμέλια στην πίσω αυλή ενός σπιτιού για να στηθεί βιαστικά ένα παράνομο κουζινάκι, χτύπησε κάτι στέρεο. Έμπειρος σε αυτά ο εργάτης καθάρισε με μια βρεγμένη πατσαβούρα και με αρκετό – οφείλω να πω – σεβασμό τα χώματα και στα μάτια μας άστραψε το ελληνικό μωσαϊκό: ο Ταύρος-Δίας στη γαμήλια πτήση με την Ευρώπη, αισθησιακή και εύσωμη, να ταξιδεύει ανέμελη πάνω στη ράχη του. Ο εργάτης μας κοίταξε, ήμασταν έξι-εφτά παιδιά μαζεμένα εκεί. Ύστερα φώναξε τον ιδιοκτήτη, που ήταν μπροστά με τον εργολάβο. Ήρθαν τρέχοντας. Ο εργολάβος βλαστήμησε και πήρε το φτυάρι να ξανασκεπάσει το λάκκο. Ο ιδιοκτήτης τον σταμάτησε. Ήταν τριαντάρης, είχε πρόσφατα κατέβει από το ορεινό χωριό του και δούλευε στο σωματείο φορτοεκφορτωτών Σπάρτης. Συνήθως κατέβαζαν από το τρένο σακιά λιπασμάτων για το γεωργικό συνεταιρισμό ή φόρτωναν πορτοκάλια. Ήθελε να παντρευτεί και έφτιαχνε αυτό το κουζινάκι. Ο εργολάβος ήταν ανήσυχος, βιαζόταν.

- Τι θα κάνεις; ρώτησε τον ιδιοκτήτη.

- Τίποτα, είπε εκείνος κοιτάζοντας μαγεμένος το μωσαϊκό.

- Θα στο πάρουν*, είπε θυμωμένος ο εργολάβος, θα στο πάρουν!

Ο ιδιοκτήτης κούνησε το χέρι του αδιάφορα, σα να μην είχε ακούσει τίποτα...

*Θανάσης Βαλτινός,
Εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 2/11/2013*

*εννοεί θα απαλλοτριώσει το οικοπέδο η αρχαιολογική υπηρεσία, προκειμένου να γίνει συστηματική ανασκαφή

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Να συνοψίσετε σε 70, περίπου, λέξεις την άποψη της αρθρογράφου του κειμένου Ι αναφορικά με τη χρησιμότητα γνώσης της Ιστορίας.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

Β1. Γιατί, κατά την άποψή σας, ο Μ. Χατζηδάκης στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου ΙΙ εκφράζει το σκεπτικισμό αν «μας είναι πράγματι απαραίτητη η παράδοση με όλα τα στοιχεία του παρελθόντος;»

Να απαντήσετε με παράγραφο 100, περίπου, λέξεων.

Μονάδες 10

Β2.

α. Να παρουσιάσετε τον τρόπο με τον οποίο η συντάκτρια του Κειμένου Ι οργανώνει την επιχειρηματολογία της στην πρώτη παράγραφο. (μονάδες 10)

β. Να ανιχνεύσετε τον τρόπο σύνδεσης της δεύτερης με την τρίτη παράγραφο του Κειμένου Ι. (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Β3. Αν σκοπός του συγγραφέα του Κειμένου ΙΙ είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη για τη σημασία της παράδοσης, με ποιες γλωσσικές επιλογές – εκφραστικά μέσα επιχειρεί να επιτύχει το σκοπό του; Να παραθέσετε τρεις σχετικές επιλογές στην απάντησή σας.

Μονάδες 10

Β4. Για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του Κειμένου Ι να δώσετε μια αντώνυμη:

α. καταπολεμά (2^η §)

β. αλλοεθνείς (2^η §)

γ. κοινότοπες (3^η §)

δ. άρπιος (5^η §)

ε. προαγωγή (6^η §)

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το σημαντικό ζήτημα που τίθεται στο απόσπασμα; Έναντι της στάσης «διοκτική» και «εργολάβου», αντιστοιχώς, ποια είναι η δική σας τοποθέτηση; Στην απάντησή σας (150-200 λέξεων) να συμπεριλάβετε και τρεις, τουλάχιστον, κειμενικούς δείκτες.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Πρόσφατα συμμετείχατε σε εκδήλωση που οργάνωσε ο Δήμος σας αναφορικά με τη διεκδίκηση επαναπατρισμού των παρθενώνειων γλυπτών. Διαπιστώσατε πως η ενημέρωσή σας ήταν ελλιπής, όπως γενικότερα είναι ανεπαρκείς οι γνώσεις των νεοελλήνων για την ιστορία και την παράδοσή τους.

Προβληματιζόμενοι, λοιπόν, από την αντιφατική στάση της κοινωνίας μας, που –ενώ δηλώνει υπερήφανη για την ιστορία της– συνήθως επιδεικνύει αδιαφορία για την παράδοση και τα μνημεία, συντάσσετε άρθρο (350-400 λέξεων) για το διαδικτυακό περιοδικό του σχολείου σας. Σε αυτό επιχειρείτε να ερμηνεύσετε γιατί ενώ η Ιστορία διδάσκει, εμείς την αγνοούμε και αναφέρετε ποια αξίζει να είναι η σημασία των αρχαίων μνημείων και της παράδοσης για το σύγχρονο ελληνικό κόσμο.

Για τη σύνταξη του κειμένου σας, να αξιοποιήσετε ιδέες και πληροφοριακό υλικό από τα κείμενα αναφοράς.

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Α

Η αυθεντική γνώση Ιστορίας αντιμάχεται παρωχημένες αντιλήψεις για λαούς και δόγματα, έτσι κάμπτονται ο φανατισμός και οι νοσηρότητες, όπως ένοπλες συρράξεις και προσφυγικά ρεύματα. Με την ιστοριογνωσία, λοιπόν, ευχεραίνεται η συνεργασία χωρών και πυροδοτείται σκεπτικισμός στον κάτοχο της αναφορικά με διαιωνιζόμενες κοινωνικοπολιτικές και οικονομικές παθογένειες. Εξάλλου, η Ιστορία λειτουργεί και ως πηγή άντλησης γνήσιων προτύπων, όταν παρέχεται ως αληθής καταγραφή γεγονότων, καταστάσεων και δράσεων προσώπων του παρελθόντος, χωρίς εξωραϊσμούς ή αποσιωπήσεις. Καταληκτικά, η ιστοριογνωσία –ως πηγή έμπνευσης καλλιτεχνικής και επιστημονικής– συντείνει στη συγκρότηση ολοκληρωμένου χαρακτήρα ευσυνείδητου πολίτη.

ΘΕΜΑ Β

Β1.

Κανείς δεν αμφισβητεί την αξία του «διαλόγου» με το παρελθόν. Ασφαλώς και ο Μ. Χατζηδάκης θεωρεί ότι από την παράδοση αποκομίζουμε πείρα και καθοδήγηση για την κατανόηση του παρόντος και διασφάλιση ορθής πορείας μελλοντικά. Όμως, ο συντάκτης έμμεσα αμφισβητεί αν στο σύνολό τους στοιχεία παρελθόντων χρόνων έχουν θέση σήμερα. Άρα, ψέγει την άγονη προσκόλληση στην παράδοση που, μάλλον, φανερώνει ενδιασμούς έναντι της προόδου, οπότε η προγονοπληξία όντως λειτουργεί ως ανασχεση στην εξέλιξη και αποβαίνει πρόφαση αδράνειας. Η εν λόγω κατάσταση –πέραν ότι φανερώνει υποτίμηση στη δημιουργικότητα– επιφέρει και διατήρηση αναχρονιστικών στοιχείων όπως δεισιδαιμονιών, προκαταλήψεων, παρωχημένων στερεοτύπων, που απορρίπτονται ως τροχοπέδη στη διαρκή αλλαγή και προδήλως διαχωρίζονται από τα υγιή παραδοσιακά δεδομένα. Συμπερασματικά, ο Μ. Χατζηδάκης προτείνει ειλικρινή σεβασμό στην παράδοση με διάκριση των «νεκρών» στοιχείων της από τα δημιουργικά που δύναται –αναπροσαρμοζόμενα– να εξυπηρετούν παροντικές ανάγκες.

Β2.

- α. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου Ι η συντάκτρια υποστηρίζει ότι στη χώρα μας, ως τώρα, η διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας γίνεται αντιληπτή από τη νεολαία ως ανιαρή ίσως και επίμοχθη υποχρέωση «παπαγαλίας» άνευ ουσίας, που αποσκοπεί στην υψηλή βαθμολόγηση, πρωτίστως στις πανελλαδικές. Τον ισχυρισμό της στοιχειοθετεί με παράθεση τεκμηρίου, ήτοι γενικά παραδεκτής αλήθειας αναφορικά με την αντιμετώπιση της διδακτέας ύλης της Ιστορίας από τους μαθητές. Παράλληλα, η παράγραφος αναπτύσσεται με τη μέθοδο αιτίου –δηλαδή προκείμενης πρότασης– («Για πολλούς νέους ...το μάθημα.») και αποτελέσματος –δηλαδή πρότασης συμπεράσματος– («με τελικό στόχο...για το Πανεπιστήμιο.»), άρα **συλλογισμού**. Συνεπώς, η συγγραφέας επικαλείται τη λογική του δέκτη, προκειμένου να τον πείσει για την τοποθέτησή της.
- β. Ο τρόπος σύνδεσης της δεύτερης και τρίτης παραγράφου του Κειμένου Ι έγκειται στον εντοπισμό της μεταξύ τους αλληλουχίας. Οπότε τη συνοχή τους διασφαλίζει η λέξη «λοιπόν», δηλωτική συμπεράσματος – αποτελέσματος, καθώς και η επανάληψη όρων «ιστοριογνωσία» (2^η §) και «Ιστορία», «γνώσεις Ιστορίας» (3^η §). Αναλόγως, στις δύο επάλληλες παραγράφους η συνεκτικότητα, δηλαδή η νοηματική σχέση, έγκειται στο γεγονός ότι λειτουργούν συμπληρωματικά ως προς το νόημα. Έτσι, στη δεύτερη παράγραφο διευκρινίζεται πως η ιστοριογνωσία συνιστά αντίδοτο στη μισαλλοδοξία που τόσα δεινά έχει επιφέρει στην ανθρωπότητα («πόλεμος, θάνατος...ζωνών επιρροής»). Κατ' επέκταση, στην τρίτη παράγραφο τονίζεται πως η Ιστορία λειτουργεί και ως στοιχείο ένωσης λαών με διασφάλιση ειρηνικής τους συνύπαρξης, ανεξαιρέτως των όποιων διαφοροποιήσεών τους («απαραίτητη αποβαίνει...ή μη χαρακτηριστικών.»)

Β3. Η ευαισθητοποίηση του δέκτη από το συγγραφέα του κειμένου ΙΙ επιτυγχάνεται με πολλούς τρόπους. Αρχικά, με την παράθεση ερωτηματικών προτάσεων («Και πρώτο...παράδοση;/Είναι τα παιδιά... υποχρέωση;/είναι πράγματι...στοιχεία του παρελθόντος;»). Έπειτα, αναγνωρίζεται ευρεία χρήση σχημάτων λόγου, όπως μεταφοράς («εκτόξευσή μας προς τα άστρα») και προσωποποίησης («γεννήθηκε, λοιπόν, η ανάγκη...»). Ακόμη, κυριαρχούν η συνυποδηλωτική λειτουργία της γλώσσας («για να

συμπληρώσουμε πιστοποιητικά καταγωγής»), το α' πληθυντικό πρόσωπο («ξεχνάμε/υποχρεώθηκα/θεωρούμε») που δηλώνει συλλογική υπαιτιότητα και η υποτακτική έγκλιση («να γίνει/να φορέσουμε/να μη χάσουμε») που δηλώνει το επιθυμητό – το «δέον γενέσθαι». Περαιτέρω, εντοπίζονται καθημερινό λεξιλόγιο και απλότητα ύφους («τεράστιο «γκονγκ/καλοπέραση/να τα μαζέψουμε») και σαρκαστικός τόνος («για να μας θυμίζει... χρόνων «γέροι»/έπισημο προγονόπληκτο σκοταδισμό»). Με τα προαναφερθέντα γλωσσικά μέσα ο πομπός προσεγγίζει κάθε τύπο αναγνώστη επικαλούμενος το συναίσθημά του και καθιστώντας το περιεχόμενο του κειμένου ζωντανό και εύληπτο.

B4.

- α.** καταπολεμά (2^η §) – υπερασπίζεται/ενισχύει/προστατεύει
- β.** αλλοεθνείς (2^η §) – ομοεθνείς/ομόφυλοι/ομογενείς
- γ.** κοινότοπες (3^η §) – πρωτότυπες/ξεχωριστές/σπάνιες
- δ.** άρτιος (5^η §) – ανολοκλήρωτος/ημιτελής/μερικός
- ε.** προαγωγή (6^η §) – απώθηση-υποβιβασμός/μείωση

ΘΕΜΑ Γ

Θεματικός πυρήνας του κειμένου είναι η ανάδειξη – διάσωση πολιτισμικών θησαυρών. Στην προκείμενη περίπτωση προβάλλεται η δέουσα αντιμετώπιση διακοσμημένου πατώματος –ψηφιδωτού της ελληνιστικής εποχής, ευρήματος συμπτωματικής ανασκαφής, κατά τη μεταφορά του συγγραφέα («λαθρανασκαφής»). Ο αφηγητής καταγράφει το συμβάν και τις αντιδράσεις των πρωταγωνιστών με αναδρομική αφήγηση («Προ πολλών ετών...») και χρήση α' ενικού («στάθηκα/οφείλω») ως κατάθεση προσωπικής εμπειρίας – εξομολογητικού ύφους με εναλλαγή σε γ' ενικό (περιγραφή σκηνής μωσαϊκού «ο Ταύρος – Δίας...στη ράχη του») και β' ενικό («Τι θα κάνεις;») κατά την ευθεία ερώτηση της σύντομης στιχομυθίας των δύο βασικών προσώπων. Εντούτοις, δε λαμβάνει άμεσα θέση, αφήνοντας ελεύθερο τον αναγνώστη να μορφώσει γνώμη*. Με την αποκάλυψη του ψηφιδωτού αποτυπώνεται σχέση αντίθεσης μεταξύ αυθόρμητων αντιδράσεων εργολάβου και ιδιοκτήτη. Ο εργολάβος δηλώνει τη δυσανασχέτησή του («...βλαστήμησε...λάκκο») και αποπειράται να ξαναθάψει το καλλιτεχνικό δημιούργημα, προκειμένου να μη διακοπούν οι εξελισσόμενες οικοδομικές εργασίες από την αρχαιολογική υπηρεσία. Στον αντίποδα της ιδιοτελούς – αήθους στάσης του, που εκφέρεται σε ευθύ λόγο («τι θα κάνεις;/θα στο πάρουν!») που εκφράζει τη δραματικότητα της στιγμής, ο ιδιοκτήτης επιδεικνύει άμεσα ευσυνείδητη στάση προς τον αποκαλυφθέντα τυχαίως αρχαίο θησαυρό. Ένας «απλοϊκός» - «αμόρφωτος» άνθρωπος («...είχε πρόσφατα κατέβει...Σπάρτης») εκδηλώνει παγερή αδιαφορία για την οικονομική ζημία του και την ενδεχόμενη αναβολή ολοκλήρωσης των εργασιών. Με την εικόνα («ο ιδιοκτήτης κούνησε το χέρι του...») και την παρομοίωση («σα να...τίποτα») ο συγγραφέας παραστατικά αισθητοποιεί την απόφαση του ιδιοκτήτη να σεβαστεί το έργο, αφού διαισθητικά καταλαβαίνει πως το ανευρεθέν ψηφιδωτό στο οικόπεδό του δεν του ανήκει, παρά αποτελεί στοιχείο πολιτιστικής κληρονομιάς· έτσι, χωρίς δεύτερη σκέψη παίρνει την απόφαση, με τρόπο αδιαπραγμάτευτο, να μην αποκρυβεί το καλλιτέχνημα.

* Εδώ έγκειται η υποκειμενική τοποθέτηση έναντι του ερωτήματος, οπότε κάθε στοιχειοθετημένη τοποθέτηση – απάντηση γίνεται αποδεκτή.

ΘΕΜΑ Δ

Τίτλος άρθρου «Θύματα της Ιστορίας...Οι ανιστόρητοι!» ή «Εξερευνητές του χρόνου»

Ιδέες για τον πρόλογο:

- ίστωρ → σημαίνει γνώστης
- ιστοριογνωσία και παράδοση συναρτώνται άρρηκτα με την ερμηνεία του παρόντος και – κατ' επέκταση – αποβαίνουν καίριοι παράγοντες ασφαλούς πλεύσης στο μέλλον
- προϋπόθεση για την αξιοποίηση της συμπυκνωμένης πείρας του παρελθόντος είναι η αντικειμενική γνώση της ιστορίας → ελακτριβής αντίληψη τόσο για τα λαμπρά σημεία όσο και για τις αστοχίες /σφάλματα, ώστε να αποφευχθεί τυχόν επανάληψή τους.

- στον αντίποδα, νοσηρή προσήλωση στο «άγνωστο παρελθόν» παρατηρείται συχνότερα σε λαούς μακραίωνης ιστορικής πορείας (όπως ο ελληνικός) → εύλογη αποδοκιμασία ιστορικών παρερμηνειών / αλλοιώσεων από φρόνιμους, ιδίως νέους ανθρώπους.

Κύριο Μέρος

α' ζητούμενο → η ιστορία διδάσκει ≠ εμείς την αγνοούμε.

- ιστοριογνωσία → αποτροπή επανάληψης λαθών / τραγωδιών → ενίσχυση συνεκτικών δεσμών λαών/συνόλων, κατάρριψη ανυπόστατων στερεοτύπων για αλλοεθνείς ή αλλόθρησκους.
- ενδυνάμωση εθνικής αυτογνωσίας → διατήρηση πολιτισμικής ιδιοσυστασίας / διαιώνιση πολιτιστικής ποικιλομορφίας
- παιδευτική αξία/μάθημα ζωής → αναζήτηση ουσιώδους συνάρτησης αιτίου-αιτιατού → τίποτα δε συμβαίνει τυχαία → όλα τα γεγονότα υφίστανται ως αποτελέσματα άλλων προηγηθέντων, έστω και δυσδιάκριτων ή εσφαλμένως αξιολογηθέντων → ο άνθρωπος εθίζεται να επωμίζεται την ευθύνη του ως αποκλειστικός δημιουργός της ιστορικής πορείας παροχή προτύπων για ηγέτες – πολίτες → κάθε κατάκτηση γίνεται με αγώνες, ενίοτε και αιματηρούς ≠ ο πόλεμος (ιδίως εμφύλιος) πάντα καταστροφικός.
- ημιμάθεια / ανεπαρκής γνώση Ιστορίας / ενσυνείδητη ή μη διαστρέβλωση → αστοχία διασύνδεσης παρελθοντικών δεδομένων με τις υφιστάμενες καταστάσεις → δεν ανακλύπτουν γόνιμες διδαχές εύστοχης αντιμετώπισης της ζώσης πραγματικότητας → παραχαραγμένη «εθνική» Ιστορία → συντήρηση ψευδών και μύθων προς εξυπηρέτηση εθνοπολιτικών και δογματοθησκευτικών σκοπιμοτήτων ≠ σεβασμός στην ιστορική αλήθεια → τραγικό λάθος η απάλειψη τραυματικών εμπειριών για το σύγχρονο συλλογικό γίνεσθαι → μόνον η αμερόληπτη ιστορική γνώση διαμορφώνει πολίτες πληροφορημένους, υπεύθυνους, ενσυνείδητους και δημοκρατικούς.
- άγνοια ή παραχάραξη της ιστορίας (τουλάχιστον σε σχολικό επίπεδο) → οι νέοι καθίστανται ευεπίφοροι στην άσκηση προπαγάνδας – ετεροκατεύθυνσης.
- διεύρυνση περιεχομένου ιστοριογνωσίας → επέκτασή της σε πολιτισμικό πεδίο/κοινωνικό πλαίσιο ανάδειξη πολυδιάστατου παρελθοντικού κόσμου / συσχετισμός τοπικού – εθνικού περιβάλλοντος → συγκριτική προσέγγιση εποχών → σκεπτικισμός για τις αποφάσεις ηγεσιών και την υποταγή των μαζών στις εκάστοτε επιλογές τους.
- Ε.Π. Παπανούτσος: «Οι αλήθειες, ευτυχώς, δε γερνούν όσο γρήγορα νομίζουμε».

β' ζητούμενο → σημασία αρχαίων μνημείων / παράδοσης για τους νεοέλληνες:

- συμβολή μνημείων στην ενδυνάμωση της εθνικής αυτοσυνειδησίας → ταυτιζόμενα με το γεωφυσικό περιβάλλον δημιουργίας τους απηχούν τη διαχρονική παρουσία του έθνους → τα εθνοϊστορικά στοιχεία εμπλουτίζουν το σημερινό υλικό και πνευματικό πολιτισμό → γόνιμη λειτουργία παράδοσης στην εξελισσόμενη κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα.
- επιβεβλημένη η συμφιλίωση σύγχρονων ανθρώπων με το παρελθόν → η γνώση του πολιτισμικού κληροδοτήματος → στοιχείο ανάδειξης του ως φορέα – συντηρητή συλλογικής ταυτότητας → η παράδοση ενδυναμώνει τη συνείδηση.
- μνημεία → έμπρακτη απόδειξη διατήρησης ιστορικής μνήμης → αυτογνωσία (διεύρυνση) επέκταση πνευματικών οριζώντων – γνώσεων – αισθητικής → πηγές έμπνευσης καλλιτεχνικών δημιουργιών → πρότυπα διδαχής ιδεωδών → παγκόσμια αναγνώριση αξίας αρχαιοελληνικού - πνευματικού – επιστημονικού κόσμου → ευθύνη διεύρυνσης ιστορικών ερευνών – αρχαιολογικών ανασκαφών.
- δημιουργική προσέγγιση παράδοσης → εποικοδομητική μελέτη εις βάρος του παρελθόντος – απόρριψη τυπολατρικής προσέγγισης → αποσαφήνιση διάκρισης ζώντων / απονεκρωμένων στοιχείων → εξισορροπητική διασφάλιση παραδοσιακού και προοδευτικού → έμπρακτη προστασία από την ωμή εμπορευματοποίηση / τουριστικός «φολκλορισμός» ≠ καλλιτεχνικά τιμαλφή → τόνωση επισκεψιμότητας της χώρας.
- παραδοσιακές μορφές ζωής → σταθερό «μάθημα» λιτότητας – απλότητας προς υπέρβαση αγχογόνων καταστάσεων απαιτητικής καθημερινότητας → ανανέωση κοσμοαντίληψης και

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

τρόπων ζωής → αντιμετώπιση χρόνιων νοσηροτήτων → η βιωματική σχέση με την παράδοση μας κάνει σοφότερους.

- Ι. Μακρυγιάννης: «Γι' αυτά πολεμήσαμε!»

Ιδέες για τον επίλογο:

- ιστοριογνωσία και παράδοση → δηλωτικά στοιχεία του «ανήκειν» → ισχυρό εφόδιο αντίστασης στην ισοπεδωτική ομοιογενοποίηση – μαζοποίηση
- συνιστούν πυλώνα προόδου για το παρόν και το μέλλον → πηγή έμπνευσης σύγχρονων δημιουργών.
- αποκόμιση πείρας / ωριμότητας / περίσκεψης → στοιχεία εν ανεπαρκεία στο σύγχρονο ταχέως αναπτυσσόμενο περιβάλλον.
- Ευριπίδης: «Ὀλβιος ὅστις ιστορίας ἔσχε μάθησιν» (ευτυχής ὁποῖος γνωρίζει ιστορία).

